

6. Regularyzacja w modelach liniowych

```
[47]: library(yaml)
library(ggplot2)
library(glmnet)
library(knitr)
library(reshape2)

# Global options
options(repr.plot.width = 10, repr.plot.height = 10)
```

6.1 Wczytywanie konfiguracji (*config.yaml*):

```
[2]: config <- yaml.load_file("../config.yaml")

train_filepath <- file.path(".", config$paths$data_train)
test_filepath <- file.path(".", config$paths$data_test)
```

6.2 Przygotowanie danych

Na potrzeby tego zadania, wyodrębniamy ze wczytanego zbioru macierz zmiennych niezależnych (X) oraz wartości zmiennej docelowej: y . Reszta pozostaje niezmienna z poprzednimi sekcjami raportu.

```
[3]: data_train <- read.csv(train_filepath)
data_test <- read.csv(test_filepath)

data_train$name <- NULL
data_train$games <- NULL

data_test$name <- NULL
data_test$games <- NULL

# Convert to [X, y] form
X_train <- model.matrix(elo ~ ., data = data_train)[, -1]
y_train <- data_train$elo

X_test <- model.matrix(elo ~ ., data = data_test)[, -1]
y_test <- data_test$elo
```

6.3 Regresja grzbietowa

Regresja grzbietowa (ang. ridge regression) to odmiana regresji liniowej, która wprowadza karę za dużą wartość współczynników regresji, aby zapobiec przeuczeniu (overfittingowi), zwłaszcza gdy mamy do czynienia z kolinearnościami lub dużą liczbą cech.

Równanie regresji grzbietowej przyjmuje postać:

$$\hat{\mathbf{w}} = \arg \min_{\mathbf{w}} \{ \|\mathbf{y} - X\mathbf{w}\|^2 + \lambda \|\mathbf{w}\|^2 \}$$

gdzie λ (lambda) to hiperparametr regularyzacji, który kontroluje siłę kary za duże wartości wag (Jeśli $\lambda = 0$, mamy zwykłą regresję liniową).

```
[40]: lambda_grid <- 10^seq(10, -2, length.out = 100)

fit_ridge <- glmnet(X_train, y_train, alpha = 0, lambda = lambda_grid)

[41]: cat(sprintf("Wybrana wartość lambda (dla indeksu 50): %.6f\n\n",
  ↪fit_ridge$lambda[50]))

coef_ridge <- coef(fit_ridge)[, 50]

cat("Współczynniki regresji grzbietowej:")
kable(as.matrix(coef_ridge), col.names = "Wartość")

norma_l2 <- sqrt(sum(coef_ridge[-1]^2))
cat(sprintf("Norma L2 wektora współczynników (bez wyrazu wolnego): %.6f\n",
  ↪norma_l2))
```

Wybrana wartość lambda (dla indeksu 50): 11497.569954

Współczynniki regresji grzbietowej:

	Wartość
(Intercept)	1590.0803649
avg_moves	0.7618844
frac_nonterm	30.4786018
avg_cp_loss	-0.3613145
avg_inacc	-1.8486750
avg_mist	-4.2736355
avg_blund	-9.6182720
frac_time_win	8.7914131
frac_time_loss	9.3573553
avg_time_good	-0.0720027
avg_time_inaccm	0.2208559
avg_time_blund	0.1938309
avg_mat_imb_per_mv	-4.0867053
avg_book_moves	6.4157445

Norma L2 wektora współczynników (bez wyrazu wolnego): 35.590061

Widzimy, iż współczynniki regresji grzbietowej dla wysokich wartości λ są wyraźnie niższe, niż analogiczne współczynniki modelu regresji liniowej bez regularyzacji - mówimy tu o różnicy rzędu kilku do kilkunastu razy mniejszych wartości.

Teraz porównujemy wartości współczynników dla niższej wartości hiperparametru λ :

```
[42]: cat(sprintf("Wybrana wartość lambda (dla indeksu 70): %.6f\n",
  ↪fit_ridge$lambda[70]))

coef_ridge <- coef(fit_ridge)[, 70]

cat("Współczynniki regresji grzbietowej:\n")
kable(as.matrix(coef_ridge), col.names = "Wartość")

norma_l2 <- sqrt(sum(coef_ridge[-1]^2))
cat(sprintf("Norma L2 wektora współczynników (bez wyrazu wolnego): %.6f\n",
  ↪norma_l2))
```

Wybrana wartość lambda (dla indeksu 70): 43.287613

Współczynniki regresji grzbietowej:

	Wartość
(Intercept)	1764.0906898
avg_moves	14.8317431
frac_nonterm	55.1551151
avg_cp_loss	-4.4915220
avg_inacc	-11.9320288
avg_mist	8.7318931
avg_blund	-111.0278219
frac_time_win	1.1889489
frac_time_loss	100.0114222
avg_time_good	-11.1361744
avg_time_inaccm	0.0185188
avg_time_blund	1.5628371
avg_mat_imb_per_mv	-64.0328877
avg_book_moves	52.2208257

Norma L2 wektora współczynników (bez wyrazu wolnego): 181.067441

Porównując dwa zestawy wyników regresji grzbietowej dla różnych wartości parametru lambda, można zauważyć istotne różnice w skali współczynników. Dla większej wartości λ (11497.57, indeks 50), współczynniki regresji są znacznie bardziej „ściągnięte” w kierunku zera – ich wartości są umiarkowane, a norma L2 wektora wag wynosi jedynie około 35.6. Oznacza to, że model jest silnie regularizowany, co może chronić go przed przeuczeniem, ale jednocześnie może powodować niedouczenie (underfitting), ograniczając jego zdolność do uchwycenia bardziej złożonych zależności w danych.

Z kolei przy mniejszej wartości λ (43.29, indeks 70), współczynniki są znacznie większe i bardziej zróżnicowane – na przykład `avg_blund` osiąga wartość -111, a `frac_time_loss` sięga 100. Norma L2 wzrasta aż do 181.07, co świadczy o znacznie słabszym ograniczaniu wag. Taki model lepiej dopasowuje się do danych treningowych, ale rośnie ryzyko przeuczenia, zwłaszcza w obecności współliniowych cech lub szumu w danych.

Wykorzystamy teraz wczytany zbiór testowy do wyestymowania MSE. Porównujemy przy tym wartości błędu dla różnej siły regularyzacji definiowanej hiperparametrem λ :

```
[43]: fit_ridge <- glmnet(X_train, y_train, alpha = 0, lambda = lambda_grid, thresh = 1e-12)

pred_null <- mean(y_train)
mse_null <- mean((pred_null - y_test)^2)
cat(sprintf("Błąd średniokwadratowy dla modelu zerowego (średnia z y_train): %.4f\n", mse_null))

pred_ridge_0 <- predict(fit_ridge, x = X_train, y = y_train, s = 0, newx = X_test, exact = TRUE)
mse_basic <- mean((pred_ridge_0 - y_test)^2)
cat(sprintf("Błąd średniokwadratowy dla regresji liniowej: %.4f\n", mse_basic))

pred_ridge <- predict(fit_ridge, s = 4, newx = X_test)
mse_ridge <- mean((pred_ridge - y_test)^2)
cat(sprintf("Błąd średniokwadratowy dla regresji grzbietowej (lambda = 4): %.4f\n", mse_ridge))

pred_ridge_big <- predict(fit_ridge, s = 1e10, newx = X_test)
mse_ridge_big <- mean((pred_ridge_big - y_test)^2)
cat(sprintf("Błąd średniokwadratowy dla regresji grzbietowej (lambda = 1e10): %.4f\n", mse_ridge_big))
```

Błąd średniokwadratowy dla modelu zerowego (średnia z y_train): 163071.1175

Błąd średniokwadratowy dla regresji liniowej: 42569.9625

Błąd średniokwadratowy dla regresji grzbietowej ($\lambda = 4$): 42610.9893

Błąd średniokwadratowy dla regresji grzbietowej ($\lambda = 1e10$): 163071.0913

Powyższe wyniki prowadzą do następujących wniosków:

- Model zerowy osiąga bardzo wysoki błąd średniokwadratowy (MSE) na poziomie 163071.12, co wskazuje, że nie wykorzystuje żadnej informacji zawartej w cechach predykcyjnych.
- Regresja liniowa znacznie poprawia dokładność predykcji — błąd spada do 42569.96, co świadczy o tym, że model skutecznie uchwycił istotne zależności w danych.
- Regresja grzbietowa z $\lambda = 4$ nie wpływa znacząco na zdolność modelu do predykcji na nowych danych, co świadczy o tym, że pierwotny model regresji liniowej nie ma problemu z przecuczeniem.
- Regresja grzbietowa z bardzo dużym $\lambda = 10^{10}$ praktycznie zbiega do modelu zerowego — MSE wynosi 163071.09, czyli prawie identycznie jak w modelu stałym. Oznacza to, że silna regularyzacja niemal całkowicie „zniwelowała” wpływ cech (wszystkie współczynniki są bliskie zeru) i praktycznie wyeliminowała zdolność modelu do uczenia się z danych.

Walidacja krzyżowa (ang. cross-validation) pomaga w doborze hiperparametrów, takich jak np. wartość λ w regresji grzbietowej, poprzez ocenę modelu na wielu podziałach danych treningowych. W tym przypadku wykorzystamy walidację krzyżową do estymacji optymalnego poziomu regularyzacji:

```
[44]: set.seed(410375)

cv_out <- cv.glmnet(X_train, y_train, alpha = 0)

df <- data.frame(
  log_lambda = log(cv_out$lambda),
  cvm = cv_out$cvm,
  cvup = cv_out$cvup,
  cvlo = cv_out$cvlo
)

ggplot(df, aes(x = log_lambda, y = cvm)) +
  geom_line(color = "blue", size = 1) +
  geom_ribbon(aes(ymin = cvlo, ymax = cvup), alpha = 0.2, fill = "lightblue") +
  geom_vline(xintercept = log(cv_out$lambda.min), linetype = "dashed", color = "red") +
  labs(title = "Walidacja krzyżowa regresji grzbietowej",
        x = expression(log(lambda)),
        y = "Błąd średniokwadratowy (MSE)") +
  theme_minimal(base_size = 18) +
  theme(panel.grid.major = element_line(color = "gray80"))

cat(sprintf("Optymalna wartość lambda (lambda.min) wybrana przez walidację krzyżową: %.6f\n", cv_out$lambda.min))
```

Optymalna wartość lambda (lambda.min) wybrana przez walidację krzyżową:
29.931292

Zgodnie z wykresem, zwiększanie siły regularyzacji w tym konkretnym przypadku prowadzi do pogorszenia zdolności predykcyjnych modelu regresji.

```
[45]: pred_ridge_opt <- predict(fit_ridge, s = cv_out$lambda.min, newx = X_test)
mse_opt <- mean((pred_ridge_opt - y_test)^2)
cat(sprintf("Błąd średniokwadratowy dla regresji grzbietowej z optymalną lambda_
↪(%.6f): %.4f\n\n", cv_out$lambda.min, mse_opt))

fit_ridge_full <- glmnet(X_train, y_train, alpha = 0)
coef_opt <- predict(fit_ridge_full, s = cv_out$lambda.min, type = "
↪coefficients")

cat("Współczynniki regresji grzbietowej dla optymalnej lambda:\n")
```

```
print(coef_opt)
```

Błąd średniokwadratowy dla regresji grzbietowej z optymalną lambda (29.931292):
43072.8091

Współczynniki regresji grzbietowej dla optymalnej lambda:
14 x 1 sparse Matrix of class "dgCMatrix"

	s1
(Intercept)	1788.1405738
avg_moves	15.2187058
frac_nonterm	35.8564160
avg_cp_loss	-4.5888317
avg_inacc	-13.3557740
avg_mist	11.1974414
avg_blund	-113.6978473
frac_time_win	-5.1875636
frac_time_loss	101.5686581
avg_time_good	-11.6279611
avg_time_inaccm	0.1762163
avg_time_blund	1.6992510
avg_mat_imb_per_mv	-66.4269657
avg_book_moves	51.5686007

Powyższe wyniki pokazują, że regresja grzbietowa z optymalnie dobraną wartością $\lambda \approx 29.93$ osiąga na zbiorze testowym błąd średniokwadratowy około 43072.81, co wskazuje na dobrą jakość dopasowania modelu. Ponownie jednak jest to więcej niż dla zwykłego modelu regresji liniowej bez regularyzacji, co pokazuje brak potrzeby regularyzowania modelu w tym przypadku.

6.4 Lasso

Regresja Lasso (ang. Least Absolute Shrinkage and Selection Operator) to odmiana regresji liniowej, która wprowadza karę za sumę wartości bezwzględnych współczynników regresji. W przeciwieństwie do regresji grzbietowej (Ridge), która stosuje karę opartą na sumie kwadratów współczynników, Lasso może wymuszać dokładne zerowanie nieistotnych współczynników, co prowadzi do automatycznej selekcji cech.

Równanie regresji Lasso przyjmuje postać:

$$\hat{\mathbf{w}} = \arg \min_{\mathbf{w}} \left\{ \|\mathbf{y} - X\mathbf{w}\|^2 + \lambda \sum_{j=1}^p |w_j| \right\}$$

gdzie λ (lambda) to hiperparametr regularyzacji, który kontroluje siłę kary za wartości wag (jeśli $\lambda = 0$, mamy zwykłą regresję liniową).

```
[50]: fit_lasso <- glmnet(X_train, y_train, alpha = 1)

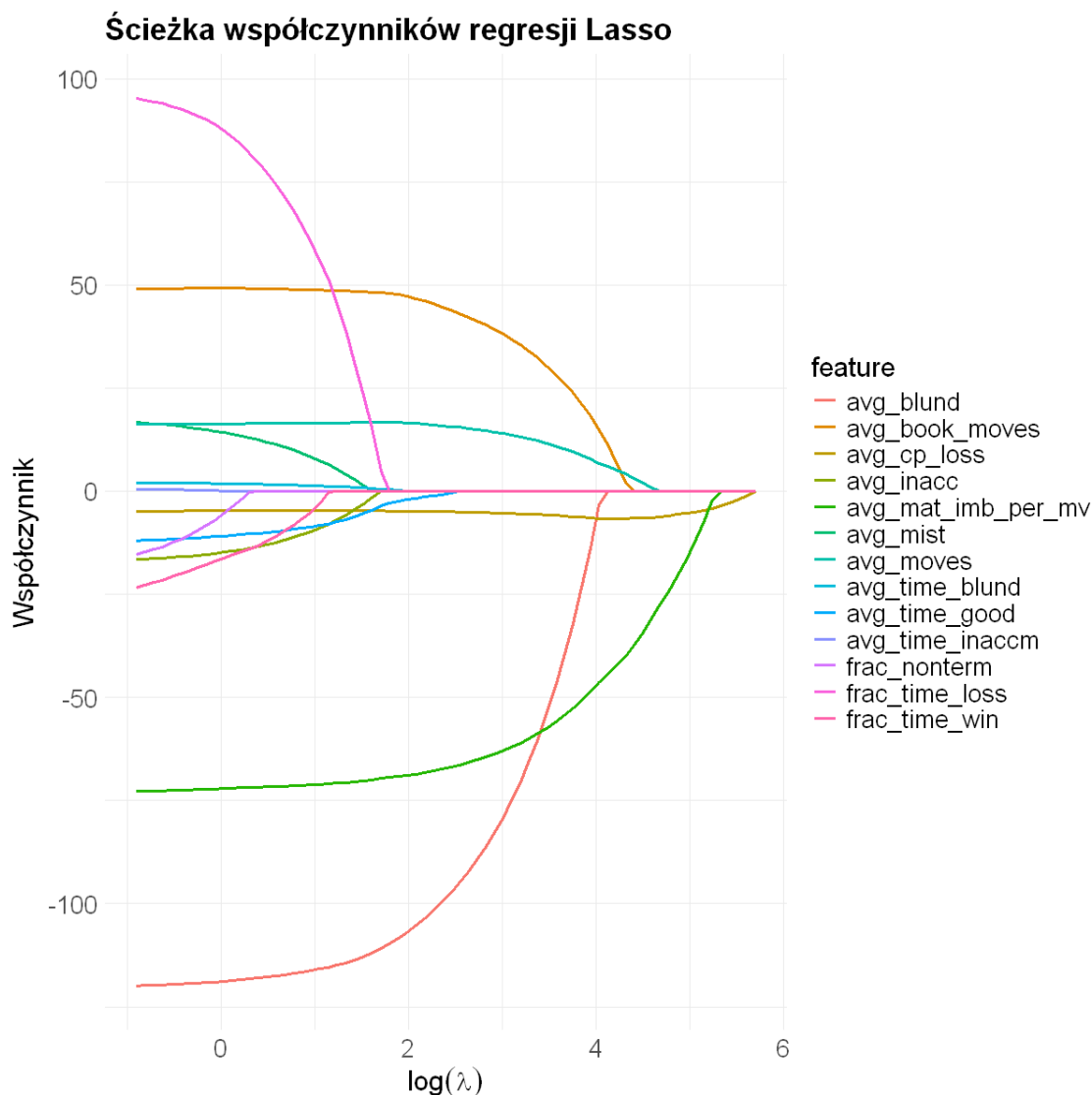
      coefs <- as.matrix(fit_lasso$beta)
      log_lambda <- log(fit_lasso$lambda)
```

```

df <- data.frame(log_lambda = rep(log_lambda, each = nrow(coefs)),
                 feature = rep(rownames(coefs), times = ncol(coefs)),
                 coefficient = as.vector(coefs))

ggplot(df, aes(x = log_lambda, y = coefficient, color = feature)) +
  geom_line(size = 1) +
  labs(title = "Ścieżka współczynników regresji Lasso",
       x = expression(log(lambda)),
       y = "Współczynnik") +
  theme_minimal() +
  theme(
    plot.title = element_text(size = 20, face = "bold"),
    axis.title = element_text(size = 18),
    axis.text = element_text(size = 16),
    legend.title = element_text(size = 18),
    legend.text = element_text(size = 16),
    legend.position = "right"
  )

```

Widzimy, iż regresja typu Lasso prowadzi do silniejszej selekcji cech - współczynniki związane z mniej istotnymi cechami bardzo szybko sprowadzane są w pobliże zera wraz ze wzrostem wartości hiperparametru λ . Już dla wartości $\lambda \approx e^6$ wszystkie współczynniki są niemal zerowe, co pokazuje większą siłę regularyzacji względem regresji grzbietowej na tym przykładzie.

Analogicznie jak dla regresji grzbietowej, wykorzystujemy walidację krzyżową do estymacji optymalnej wartości hiperparametru λ :

```
[60]: cv_out <- cv.glmnet(X_train, y_train, alpha = 1)

df_cv <- data.frame(
  log_lambda = log(cv_out$lambda),
  cvm = cv_out$cvm,
  cvsd = cv_out$cvsd
```

```

)

min_lambda_idx <- which.min(df_cv$cvm)
min_log_lambda <- df_cv$log_lambda[min_lambda_idx]
min_cvm <- df_cv$cvm[min_lambda_idx]

ggplot(df_cv, aes(x = log_lambda, y = cvm)) +
  geom_line(color = "blue", size = 1) +
  geom_errorbar(aes(ymin = cvm - cvsd, ymax = cvm + cvsd), width = 0.1, color = "blue") +
  annotate("point", x = min_log_lambda, y = min_cvm, color = "red", size = 3) +
  annotate("text", x = min_log_lambda, y = min_cvm,
    label = paste0("lambda.min = ", round(exp(min_log_lambda), 6)),
    vjust = -1.5, color = "red", size = 6) +
  labs(title = "Walidacja krzyżowa - Lasso",
    x = expression(log(lambda)),
    y = "Błąd średniokwadratowy (MSE)") +
  theme_minimal(base_size = 18)

cat(sprintf("Optymalna lambda (lambda.min): %.6f\n", cv_out$lambda.min))

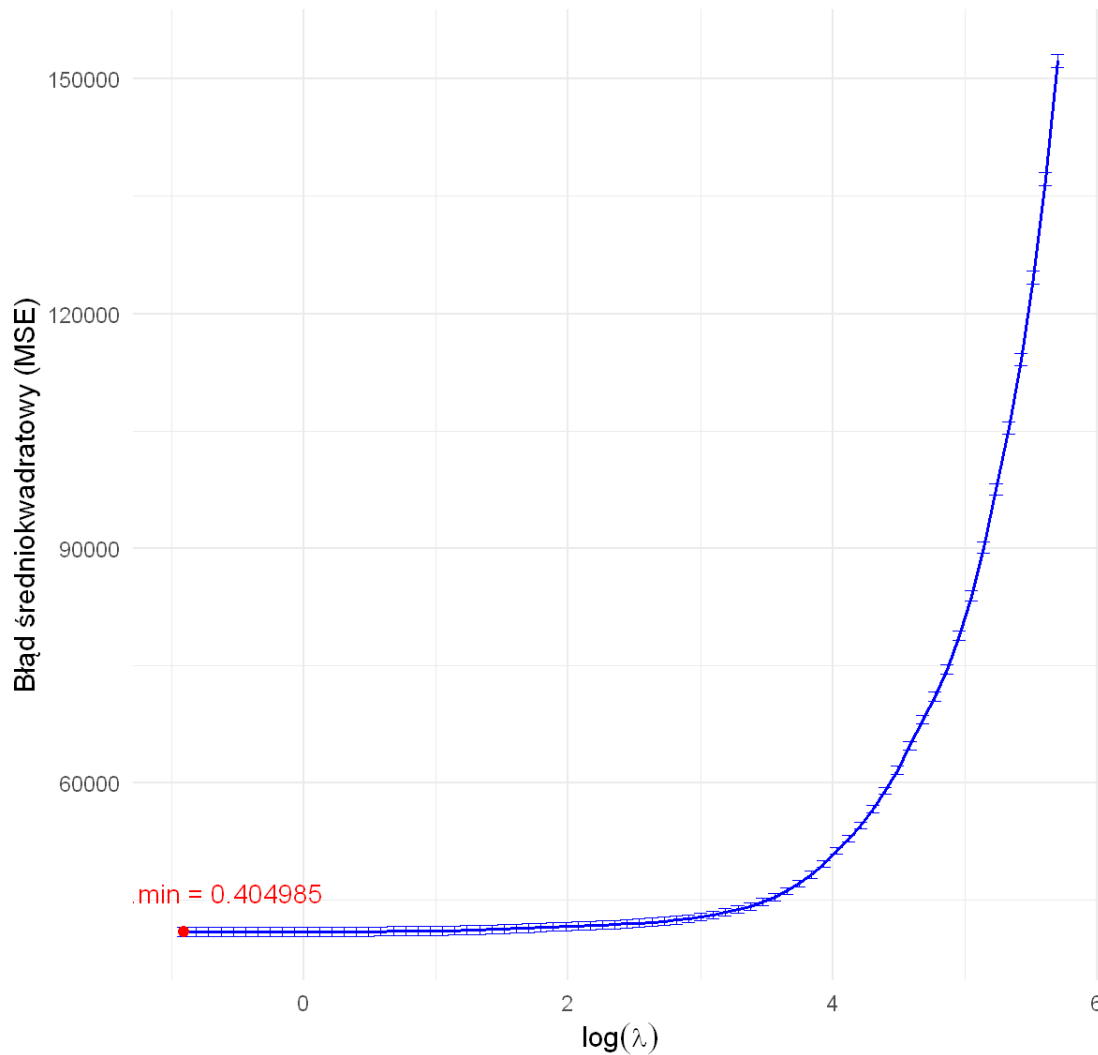
pred_lasso <- predict(fit_lasso, s = cv_out$lambda.min, newx = X_test)
mse_lasso <- mean((pred_lasso - y_test)^2)
cat(sprintf("Błąd średniokwadratowy dla modelu Lasso z optymalną lambda: %.4f\n", mse_lasso))

```

Optymalna lambda (lambda.min): 0.404985

Błąd średniokwadratowy dla modelu Lasso z optymalną lambda: 42599.7348

Walidacja krzyżowa - Lasso

Podobnie jak dla regresji grzbietowej, preferowany jest jak najmniejszy poziom regularyzacji.

```
[69]: fit_lasso_full <- glmnet(X_train, y_train, alpha = 1)

predict(fit_lasso_full, s = cv_out$lambda.min, type = "coefficients")
```

14 x 1 sparse Matrix of class "dgCMatrix"

	s1
(Intercept)	1846.8304197
avg_moves	16.3347495
frac_nonterm	-15.3659529
avg_cp_loss	-4.8185293
avg_inacc	-16.6113488
avg_mist	16.7089067

avg_blund	-119.9225662
frac_time_win	-23.4287265
frac_time_loss	95.1451312
avg_time_good	-11.9749552
avg_time_inaccm	0.5145419
avg_time_blund	2.0228279
avg_mat_imb_per_mv	-72.7007665
avg_book_moves	49.1162935